Ankara Üniversitesi
SBF Dergisi,
Cilt 80, No. 1, 2025, s. 135-158

Araştırma Makalesi
DOI: 10.33630/ausbf.1462131

AVRUPA'DA POPÜLİST RADİKAL SAĞ VE KÜLTÜR SAVAŞLARI: İTALYA'NIN KARDEŞLERİ PARTİSİ ÖRNEĞİ *

Doç. Dr. İbrahim Saylan
Dokuz Eylül Üniversitesi
İşletme Fakültesi
ORCID: 0000-0002-7395-9963

● ● ●

Öz

Popülist radikal sağ siyasetin kültür savaşları ile yakın ilişkisi bulunmaktadır. Kültür savaşları popülizmin yükselişini açıklamakta kullanılan bir değişken olmasının yanı sıra, popülist radikal sağ ideoloji ve siyasetin önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. Ekonomik açıdan sosyal politikaları dışlamayan ama neoliberalizmi temel alan, siyaseten otoriterlik ve kültürel olarak muhafazakârlık paydalarında buluşan popülist radikal sağ partiler toplumlarında var olan kültürel bölünmeleri siyasal çıkarları için kullanmaktadırlar. Ancak bu partilerin kültür savaşlarındaki tutumları sadece iktidar stratejileriyle açıklanamaz. Çünkü bu partiler ideolojik olarak muhafazakâr kültürel programa sahip ve liberal/sol değerlere karşı kültür savaşları yürüten partilerdir. Siyasal sistemde yerleşik birer güce dönüştükçe bu alanda daha etkili hale gelmektedirler. İtalya'da 2022 yılında iktidara gelen İtalya'nın Kardeşleri Partisi (*Fratelli d'Italia* – FdI) bu anlamda dikkate değer bir örnektir. "Tanrı, Aile ve Anavatan" değerleri temelindeki söylemleri FdI'nin iktidar yürüyüşünde ve hükümet politikalarında etkili olmuştur. Liberal/sol kültürel değerlerin İtalya'daki hegemonyasını kırmayı amaçladığını ilan eden FdI örneği, popülistlerin kültür savaşlarında Batı Avrupa'da da güç kazanmakta olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: İtalya'nın Kardeşleri, Kültür savaşları, Popülist radikal sağ, İtalyan siyaseti, Meloni

Populist Radical Right in Europe and Culture Wars: The Case of Fratelli d'Italia

Abstract

Populist radical right politics has a close relationship with culture wars. In addition to being a variable used to explain the rise of populism, culture wars constitute an important component of populist radical right ideology and politics. Populist radical right parties, which do not exclude social policies in economic terms but are based on neoliberalism, political authoritarianism, and cultural conservatism, use the cultural divisions in their societies for their political interests. However, the attitudes of these parties in culture wars cannot be explained only by their power strategies. Because these parties have an ideologically conservative cultural program and wage culture wars against liberal/left values. As they become an established power in the political system, they become more effective in this field. The Brothers of Italy (*Fratelli d'Italia*, or FdI), which came to power in Italy in 2022, is a notable example in this sense. Its discourses based on the values of "God, Family, and Homeland" have been influential in FdI's march to power and government policies. The example of FdI, which declared that it aims to break the hegemony of liberal/left cultural values in Italy, shows that populists are gaining power in Western Europe in the culture wars.

Keywords: Fratelli d'Italia, Culture wars, Populist radical right, Italian politics, Meloni

---

* Makale geliş tarihi: 31.03.2024
Makale kabul tarihi: 16.10.2024
Erken görünüm tarihi: 14.02.2025

Avrupa'da Popülist Radikal Sağ ve Kültür Savaşları: İtalya'nın Kardeşleri Partisi Örneği*

Giriş

Popülist radikal sağ partiler son yıllarda Avrupa siyasetinin çeperinden merkezine doğru ilerleyip siyasal sistemin yerleşik aktörlerine dönüşmüşlerdir. Bu partiler 2000lerin başından itibaren Avusturya, İtalya, Danimarka ve Hollanda'da önemli seçim başarıları elde ederek hükümet ortağı ya da Danimarka'da olduğu gibi hükümetin kurulabilmesi için kilit parti konumuna gelmişlerdir. Ardından, Macaristan ve Polonya'da iktidarı ele geçirmişler ve bu ülkelerde demokratik gerilemelere yol açmışlardır. Popülist radikal sağ dalganın son yıllardaki yükselişi Batı Avrupa'da da hız kesmemiş ve popülist radikal sağ bir parti olan İtalya'nın Kardeşleri (*Fratelli d'Italia* - *FdI*) 2022 seçimlerini kazanarak büyük ortak sıfatıyla İtalya'da yeni koalisyon hükümetini kurmuştur. Benzer yükseliş eğilimlerinin Almanya ve Fransa'da da görülmesi, popülist radikal sağ partilerin bu ülkelerde de iktidarı ele alabileceği yönündeki tahmin ve endişeleri güçlendirmektedir.

Popülist radikal sağın Batı Avrupa'daki gelişimi açısından İtalya örneğinin özel bir yeri bulunmaktadır. İtalya'da popülist radikal sağın siyasal sistemde Lega aracılığıyla yer edinmeye başlaması 1990lar gibi görece erken bir tarihte gerçekleşmiştir.[1] Bugüne kadar altı kez koalisyon ortağı olan Lega

* Bu çalışma 7-8 Ekim 2023 tarihleri arasında Bilkent Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Siyasi İlimler Türk Derneği II. Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi'nde sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir. Bu makalenin yayım aşamasına gelme sürecinde değerli katkılar sunan hakemlere teşekkür ederim.

1 Bölgeci bir parti olarak kurulan Lega Nord (Kuzey Ligi Partisi) Matteo Salvini liderliğinde 2018 yılında ulusun geneline seslenen bir parti olmaya karar vermiş ve adını Lega olarak değiştirmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Saylan, İbrahim (2021), "Padanya'dan İtalya'ya: Lega ve Popülizmin Değişken Hedefleri", Aknur, Müge ve İbrahim Saylan (Der.), *Batı Avrupa'da Popülist Radikal Sağ Partiler* (Ankara: Nobel Yayınları): 385-430; Öner, Selcen (2022), "'Europe' of Populist Radical Right and the Case of Lega of Salvini: Pioneer of a 'Parochial Europe'?, *European Politics and Society,* 23 (1): 62-77.

popülist radikal sağın kültürel olarak ayrımcı ve dışlayıcı söylemlerinin normalleşmesinde, ana akımın bir parçası haline gelmesinde önemli bir rol oynamıştır. İtalya 2018 yılında Batı Avrupa'da ilk popülist hükümetin kurulduğu ülke olmuştur. Kendisi için sağ ya da sol tanımlarının kullanılmasını kabul etmeyen Beş Yıldız Hareketi (*Movimento Cinque Stelle* - M5S) ile Lega 2018- 2019 yılları arasında ülkeyi yönetmişlerdir. Popülizm açısından, İtalya'daki en ilgi çekici gelişme ise 2022 yılında Giorgia Meloni liderliğindeki FdI'nin iktidara gelmesi olmuştur. 2012'de kurulan ve post faşist köklere sahip FdI, 2022 genel seçimlerinden zaferle çıkmış ve kurulan yeni hükümetin açık ara büyük ortağı olmuştur. Böylece, Batı Avrupa siyasetinde İtalya popülist radikal sağ bir partinin büyük ortak olarak hükümet kurduğu ilk ülke olmuştur. Üstelik bu süreçte, aynı parti ailesinden Lega da koalisyon hükümetinde yer almıştır. FdI'nin bu seçim başarısı Avrupa siyasetinde popülist radikal sağ partilerin yükselişinin kritik bir eşiği daha aştığını göstermektedir.[2]

Popülist radikal sağ siyasetin yükselişinin kültür savaşları ile yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu çalışma FdI'yi mercek altına alarak popülizm ve kültür savaşları arasındaki ilişkiyi açıklama çabalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu iki olgu en az iki açıdan birbiriyle bağlantılıdır. İlk olarak, kültür savaşları tezi popülist radikal sağın yükselişini açıklarken, seçmen beklentilerine odaklanan talep temelli yaklaşımlar içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Buna göre, popülist radikal sağ partiler muhafazakâr bir kültürel tepkinin sonucu yükselmektedir. Sosyo-ekonomik etmenlerin gücünü dışlamadığı sürece bu tezin açıklayıcı yönleri olduğu bir gerçektir. İkinci olarak, kültür savaşları arz temelli açıklamalar açısından da son derece önemlidir çünkü popülist radikal sağ partilerin ideolojileri ve siyaset yapma biçimleri açısından kritik bir yere sahiptir. İdeolojik boyutta, bu partiler programlarında da vurguladıkları gibi muhafazakâr kültürel değerlerin korunmasını ya da toplumlarında hâkim kılınmasını hedeflemektedirler. Kültürel programlarının kapsam ve hedefleri muhalefette ya da iktidarda olmalarına göre değişiklik göstermektedir. Ayrıca, bu partiler kültürü siyasallaştıran kimlik temelli bir siyaset anlayışına sahiptirler. Seçmenler arasındaki değer ve inanç temelli gruplaşmaları ve kültürel fay hatları olarak nitelenen mevcut bölünmeleri siyasal amaçlarla toplumsal kutuplaşmayı körükleyip toplumu kamplara ayırmak için kullanmaktadırlar. Ancak ideolojik

2 Nitekim bir başka Batı Avrupa ülkesi Hollanda'da Kasım 2023'te yapılan genel seçimlerden< Geert Wilders liderliğindeki Özgürlük Partisi (*Partij voor de Vrijheid* - PVV) birinci parti olarak çıkmış ve Hollanda Meclisindeki 150 sandalyenin 37sini kazanmıştır. Bakınız: https://www.bbc.com/news/world-europe-67504272 (20.03.2024).

yönün varlığı, kültür savaşlarının seçmen desteğini artırmaya yönelik, salt pragmatik amaçlarla kullanılan bir unsur olmadığını göstermektedir. Popülist radikal sağ partiler yerleşik ve etkili bir güç haline geldikçe, sistemde edindikleri yeni olanaklarla daha açık bir dille ve görünür şekilde liberal/sol kültürel hegemonyayı kırma hedeflerini ifade etmekte ve bu yönde adımlar atmaktadırlar.

Bu çalışmanın odak noktasını kültür savaşları bağlamında FdI'nin siyasal programı, söylemleri ve izlediği politikalar oluşturmaktadır. Örnek olay çalışması olarak İtalya'dan bir örneğin seçilmesinin birkaç nedeni bulunmaktadır. Öncelikle, popülizm 1990ların başında yeniden yapılanan İtalyan siyasetinin tanımlayıcı öğelerinden birisi olmaya devam etmektedir. FdI'nin 2022 seçimlerinde birinci parti çıkmasıyla birlikte Batı Avrupa'da ilk defa bir popülist radikal sağ parti kurulan koalisyonun büyük ortağı olarak iktidara gelmiştir. Üstelik bu koalisyonda benzer özelliklere sahip Lega da yer almaktadır. FdI İtalyan kimliğini ve değerlerini temel alarak seçim kampanyasında kültür savaşları temalarına özel bir önem vermiştir. İktidara geldikten sonra da kültürel hegemonya hedefiyle bir dizi icraata imza atmıştır. Son olarak, nüfus büyüklüğü, ekonomik ve siyasi ağırlığı ile İtalya, Avrupa Birliği'nin başlıca güçlerinden birisidir. Tüm bu nedenlerle, İtalya örneği yoluyla popülizm ile kültür savaşları arasındaki ilişkinin dinamiklerini ve yansımalarını incelemek, bu konuyla ilgili Avrupa genelindeki toplumsal ve siyasal eğilimlere ışık tutmak açısından da önem taşımaktadır.

Bu çalışmada araştırma sorusu çerçevesinde öncelikle kültür savaşları ile popülizm arasındaki ilişki kuramsal açıdan irdelenmektedir. Ardından, kültürel boyutun popülist radikal sağ ideoloji ve siyasetteki yeri ele alınmaktadır. Örnek olay incelemesinde ise, İtalyan siyasetinde popülizmin yeri ve FdI'nin yükselişi ile FdI'nin İtalya'daki kültür savaşlarına dair söylem ve politikaları incelenmektedir. Son olarak, kuramsal tartışmalar ve FdI örneği ışığında kültür savaşları ve popülizme dair bulgular analiz edilmektedir. Araştırmada birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Birincil kaynaklar olarak, parti programları, seçim bildirgeleri, FdI lideri Meloni'nin konuşmaları ve sosyal medya paylaşımları incelenmiştir.

1. Popülist Radikal Sağ ve Kültür Savaşları

Popülizm son yıllarda Avrupa siyasetinin dinamiklerini derinden etkileyen siyasal bir güce dönüşmüştür. Bu nedenle popülizm üzerine son derece geniş bir literatür oluşmuştur. Literatürde popülizmi siyasal strateji, söylem ya da ideoloji olarak gören kuramsal yaklaşımların olduğu görülmektedir (Rovira Kaltwasser vd. 2017; Oswald, 2022). Her ne kadar

popülizmin ideoloji olup olmadığı çok tartışmalı bir konu olsa da ideoloji yaklaşımı araştırmacılara sağladığı analitik kolaylıklar nedeniyle literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yaklaşımın önemli temsilcilerinden birisi olan Cas Mudde, popülizmi ince çekirdekli bir ideoloji olarak tanımlamaktadır. Mudde'ye göre, popülist radikal sağ ideoloji yerlicilik, popülizm ve otoriterlikten oluşan üç temel bileşene sahiptir. Bu tanıma göre, popülizm anti-elitizm temelinde siyaseti yozlaşmış elitlere karşı temiz ve erdemli halk miti üzerinden ahlaki bir temelde tanımlarken, yerlicilik homojen bir millet tanımı üzerinden "biz"i belirlemekte ve "öteki"nden ayırmaktadır. Yozlaşmış elitler tarafından gasp edildiğini iddia ettiği halk egemenliğini yeniden kurmayı vaat eden popülist radikal sağ ideoloji kendini mevcut düzene karşı gerçek demokrasinin temsilcisi olarak sunmaktadır. Genellikle karizmatik liderliğin öne çıktığı bu anlayış siyasal alanda mümkün olduğunca aracısız bir etkileşim ve iletişimi savunmaktadır (Mudde, 2004: 560; Mudde, 2007: 22).

Popülist radikal sağ partilerin yükselişini açıklamak üzere talep ve arz temelli yaklaşımlar öne sürülmüştür. Talep temelli yaklaşımlar ekonomik, siyasal, teknolojik ve kültürel dönüşümlerin toplumsal kesimlerde yarattığı beklenti ve taleplere yoğunlaşmaktadır. Bu kapsamda, 'küreselleşmenin kaybedenleri', 'partilerin kartelleşmesi' ve kültür savaşları tezleri öne çıkmaktadır. İlkine göre, küreselleşmenin yol açtığı dönüşüme uyum sağlayamayan dezavantajlı gruplar ana akım partilerden popülist partilere yönelmişlerdir (Betz, 1994: 166; Kriesi vd. 2006: 928). Betz'e göre, hızlı modernizasyonun kaybedenlerinin yanı sıra, kendi işini kuran ancak küreselleşmenin etkilerine karşı korumasız hisseden küçük işletme sahipleri de ("yeni profesyoneller") popülist sağın destekçileri arasında bulunmaktadır (Betz, 1993: 421, 423). İkinci teze göre ise, temsili demokrasinin başarısızlıklarının sonucu olarak ortaya çıkan siyasetin meşruiyet krizi seçmenleri yeni parti arayışlarına itmektedir (Roberts, 2017: 291). Üçüncü tez ise toplumdaki kültürel dönüşüm süreçlerine ve bu süreçlerin siyaseti yeniden şekillendiren dinamiklerine yoğunlaşmaktadır. Kültürel boyutun popülist siyasette gittikçe öne çıkması nedeniyle kültür savaşları ile popülizm arasındaki ilişkinin farklı boyutlarıyla daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir.

1.1. Popülizmin Yükselişi ve Kültür Savaşları Tezi

Kültür savaşları kavramı topluma yön veren kimlik ve değerlerin nasıl tanımlanacağı konusundaki toplum içi çatışmaları ifade etmektedir. Kavramın geçmişi 19. yüzyıla uzansa da günümüzdeki haliyle onu yeniden dolaşıma sokan James Davison Hunter olmuştur. 1991 yılında yayımlanan "*Culture Wars: The Struggle to Define America*" adlı kitabında Hunter, Amerikan

toplumunun kültürel değerler zemininde ikiye bölünmüş bir topluma dönüştüğünü öne sürmüştür. Bu durum siyasal sonuçları olan sosyolojik bir dönüşümden kaynaklanmıştır. 1960lardan başlayarak ABD'de demografik ve kurumsal değişimler yaşanmıştır. Bu süreçte, modern yüksek eğitim aydınlanmanın ve sekülarizasyonun taşıyıcısı olmuştur. Üniversite eğitimi her geçen yıl daha fazla kişiye orta ve üst sınıfların kapısını açmıştır. Bu değişikle beraber siyasal, kültürel ve cinsel devrimler yaşanmıştır. Bu da neyin doğru ve kabul edilebilir olduğu yönündeki değerleri değiştirmiştir. Öte yandan, çoğulcu ve özgürlükçü bu anlayışa karşı 1980lerden itibaren gelenekçi kültürel tepki ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, Amerikan toplumu bir tarafta geçmişten devralınan ahlaki ideallere bağlı "gelenekçiler" (muhafazakârlar), diğer yanda ise değişim ve esnekliğe taraftar "ilericiler" (liberaller) olarak iki kampa bölünmüştür. Bunun yıllar içerisinde popülist siyaseti besleyen önemli etkileri olmuştur.

Hunter'ın tezini Norris ve Inglehart da desteklemektedir. Onlara göre, günümüzde kültürel bölünme siyasal gruplaşmaları açıklayan başlıca etmene dönüşmüştür. ABD'de olduğu gibi Avrupa'da popülistleri iktidara taşıyan esas gelişme toplumların otoriter popülistler ve liberal çoğulcular olarak ikiye bölünmüş olmasıdır (Norris ve Inglehart, 2019). Benzer şekilde, Bornschier kültürel bölünmenin Avrupa siyasetinde 1990lardan bugüne siyasal rekabetin temel eksenlerinden biri halinde geldiğini belirtmekte ve bu eksenin taraflarını da "özgürlükçü-evrenselci" ve "gelenekçi-cemaatçi" kutuplar olarak tanımlamaktadır (Bornschier, 2010: 424). Popülistlerin siyasal başarısını açıklamak için kültürel etmenin önemini vurgulayan diğer önemli bir isim Rensmann, Avrupa demokrasilerinde 1980lerden bu yana kozmopolitanizm karşıtı "gürültülü" bir karşı devrim yaşandığını, bunun sonucunda günümüz Avrupa toplumlarının kültürel değerler temelinde "liberal-kozmopolitan" ve "otoriter-yerlici" olmak üzere iki büyük kampa bölündüğünü öne sürmektedir. Rensmann'a göre, popülistlerin başarısının sırrı kültürel huzursuzlukları ve kimlik endişelerini mobilize etmesinde yatmaktadır. Bu nedenle, her şeyden önce kültürel alandaki değişimlerin sosyolojisine, bu değişikliklerin yarattığı toplumsal psikolojiye eğilmek gerekmektedir (Rensmann, 2017: 127). Aynı çerçevede, toplumun sosyolojisi kadar psikolojisini de önemsemek gerektiğini düşünen Gidron ve Hall, 1980lerin ortasından başlayarak son otuz yılda bir dizi ekonomik ve kültürel etmenin etkileşiminin bir sonucu olarak, üniversite mezunu olmayan erkeklerin toplumsal statülerine ilişkin algılarının kötüleştiğini ve bu algısal değişikliğin popülist radikal sağ partilere yarar sağladığını saptamıştır (Gidron ve Hall, 2017: 61). Batı Avrupa ülkelerindeki popülist radikal sağ partiler üzerine yaptığı karşılaştırmalı çalışmada işçi sınıfı üyelerinin oy verme davranışlarına odaklanan Oesch, kültürel endişeler ve toplumsal yabancılaşma etmenlerinin ekonomik etmenden daha fazla etkili

olduğunu gösteren bulgulara ulaşmıştır (Oesch, 2008: 369). Popülist radikal sağın yükselişinde arz temelli etmenlere yoğunlaşan Ivarsflaten de popülist sağın başarılı olduğu Avrupa ülkelerinin hepsinde kültürel endişeleri körükleyen göç konusunun seçmenleri seferber etmek için partiler tarafından kullanılan başlıca öğe olduğunu somut verilerle ortaya koymuştur (Ivarsflaten, 2008: 18).

Kısacası, kültür savaşları tezi siyasette kültür temelli muhafazakâr/ilerici ayrımının sınıf temelli sağ/sol ayrımının yerini aldığını ya da onun önüne geçtiğini öne sürmektedir. Ancak burada, çalışmalarında kültürel etmeni önceleyenlerin büyük bir çoğunluğunun popülizmin günümüzdeki yükselişini açıklarken kültür dışı etmenleri tamamen dışarıda bırakmadıklarını vurgulamak gerekmektedir. Örneğin, Hunter (2021) ABD'de yükselen popülist dalgada kültürel temelli fay hatlarının yanı sıra 2008 krizi ile birlikte küreselleşmenin kaybedenleri tezinde işlenen kaybedenlerinin öfkesinin de etkili olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde, Bornschier sosyo-ekonomik ve kültürel bölünme eksenlerinin günümüz Avrupa siyasetinin başlıca iki boyutunu oluşturduğunu, bu iki boyut arasında farklı değişkenlerin etkisine açık ve karmaşık bir ilişki olduğunu öne sürmektedir (Bornschier, 2010: 440).

Bu çalışma kültür savaşları tezinin kültürel çatışmaların popülizmin yükselişinde başlıca faktör olduğu savına katılmamaktadır. Toplum ve siyaset arasında sürekli bir etkileşim bulunduğu su götürmez bir gerçektir. Sosyokültürel değişimler ve bunların yarattığı çatışmalar toplumsal varoluşun doğal bir parçasıdır. Ancak toplumdaki kültürel bölünmelerin siyasetin konusu haline gelmesinde başrolü siyasal aktörler oynamaktadırlar. Bu nedenle, kültür savaşları kavramının önemi, sosyokültürel değişimler hakkında önemli veriler sağlamasından ve siyasal aktörler olarak popülist radikal sağ partiler açısından elverişli girdiler sunmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, kültür savaşları olgusunun siyaseten neden bu kadar önemli hale geldiğini anlamak için arz temelli açıklamalara, özellikle siyasal partilerin söz konusu siyasal çatışmalardaki rolüne odaklanmak gerekmektedir.

1.2. Kültür Savaşlarının Popülist Radikal Sağ İdeolojide ve Siyasetteki Rolü

Popülizmin yükselişinin siyasetin geleneksel sağ/sol eksenini aşındırdığı yönünde yaygın bir kabul bulunmaktadır (Bordignon vd. 2023: 6; Noury ve Roland, 2020: 422). Ancak bu durum popülizmin ideolojiden bağımsız olduğu anlamına gelmemektedir. Kültürel muhafazakârlık popülist radikal sağ ideolojinin bileşenlerinden birisidir. Popülist radikal sağ partiler yerlicilik bağlamında göç karşıtı söylemlerini yozlaşmış elitlere karşı homojen bir bütün

olarak tasavvur ettikleri saf ve erdemli halkın kimliğini ve ekonomik çıkarlarını koruma iddiası üzerine inşa etmektedirler. Göçmenleri ve sığınmacıları ulusal kimliğe ve Avrupa kimliğine karşı bir tehdit olarak görmektedirler. Ayrıca, popülist radikal sağ partiler ulusun zenginliğinden sadece onun has evlatlarının yararlanması gerektiği iddiasına dayanan refah şovenizmini savunmaktadırlar (Chueri, 2023: 85). Dolayısıyla, yerliciliğin "yabancı ötekiler"e karşı ulusal kültür ve Avrupa medeniyeti düzeylerinde çerçevelenen kimlik boyutu ve göçmenlerin kaynaklara erişimine engel olunmasını isteyen sosyoekonomik boyutu bulunmaktadır. Günümüzde Avrupa siyasetinin yerleşik güçlerinden biri haline gelen popülist radikal sağ partiler göçmenlere ve sığınmacılara ilişkin ayrımcı ve dışlayıcı yaklaşımlarını merkez partilere büyük oranda kabul ettirmeyi başarmışlardır (Öner, 2023).

Popülist radikal sağ ideoloji açısından kültürel boyut sadece "yabancı ötekiler"le sınırlı değildir. Popülist radikal sağ siyaset yerlicilik yoluyla "yabancı ötekiler"i hedef alırken, kültür savaşları zemininde "yerli ötekiler"le de sürekli bir mücadele halindedir. Popülist radikal sağ partiler açısından kültür savaşları kültürel muhafazakârlık temelinde popülist radikal sağ siyasetin ana eksenlerinden birisini oluşturmaktadır. Bu anlamda, sağ/sol ayrımını silikleştiren popülizm dışlayıcı ve ayrımcı bir kimlik siyasetini esas almaktadır. Buna göre, saf ve erdemli halkın kimliği, dolayısıyla varlığı iki yönlü bir tehdit altında bulunmaktadır. Ulusal kimlikler dışarıdan mülteciler/göçmenler, içeriden ise yozlaşmış elitler ve homojen halk tanımına uymayan gruplar tarafından yok edilmek istenmektedir. İçerideki bu gruplar ideolojik, etnik veya dinsel temelde tanımlanabilmektedir. Nihayetinde popülist radikal sağın homojen millet tanımına uymayan, hatta farklılıkları nedeniyle onu tehdit eden bu gruplar, "gerçek halk" dışındaki kitlelerdir. Bu anlamda, kültür savaşlarında muhafazakâr kitlelerin sözcülerinden birisi konumunda olan popülist radikal sağ partiler, kendi toplumlarında var olan farklılıkları ve gerilimleri alıp siyasete tahvil etmektedirler. Kültürü hayati öneme sahip bir siyasal mücadele ekseni haline getirmektedirler. Bunun sonucunda, popülistler kültürel fay hatlarını derinleştirerek, toplumsal kutuplaşmaları körükleyerek oy devşirmektedirler.

Bu süreçte, popülist radikal sağ partiler gerçek halk dedikleri kitleleri kültürel muhafazakârlık ekseninde tanımladıkları ulusal kimliğin sahibi ve temsilcisi kabul ederlerken, bu tanımın dışında kalanları kendilerini baskılamak hatta yok etmek isteyen bir tür iç tehdit olarak sunmaktadırlar (Hunter, 2021). Somut olarak, kültür savaşlarının iki kampından birini oluşturan "ilericiler" ya da Norris ve Inglehart'ın tanımıyla "liberal çoğulcular" sahip oldukları kültürel ve ahlaki değerler itibariyle "yerli ötekiler'i oluşturmaktadır. Popülist radikal sağa göre, bu grubun üyeleri vatandaşlık bağı yoluyla Biz'in bir parçası

olabilirler, aynı etnik kökenden gelebilirler. Ancak, "yerli ve milli" özellikleri zayıf bu toplumsal kesimler gerçek halkın kaynağını kültürel muhafazakârlıktan alan kültürel değerlerine ve ahlak anlayışına uzaktırlar hatta ona karşı varoluşsal bir tehdit oluşturmaktadırlar.

Hesova'nın da belirttiği gibi, kimlik, değer ve normlar hakkındaki çatışmalar her zaman siyasetin parçası olmuştur. Ancak popülistlerin ayırt edici yanı, siyasal rekabetin konusu olan her türlü çatışmayı kültürleştirmeleri, kültürel endişeleri ve korkuları körükleyerek siyaset yapmalarıdır. Orta Avrupa'daki kültür savaşlarını inceleyen Hesova, söz konusu savaşların üç alanda gerçekleştiğini tespit etmektedir. Hesova'nın bu çalışmada kullandığı analitik çerçeve Batı Avrupa'daki örnekleri incelerken de faydalı olabilecek niteliktedir. Buna göre, kültür savaşları hafıza siyaseti, kimlik siyaseti ve ahlak siyaseti yoluyla yürütülmektedir. Hafıza siyaseti söz konusu olduğunda, her yıl yapılan savaş anmaları, meydanlardaki heykeller, medyadaki provokasyonlar, revizyonistlerin etkinlikleri akla gelmektedir (Hesova, 2023:2). Bu bağlamda, Caramani ve Manucci özellikle faşizm döneminin siyasette, eğitimde, medyada nasıl hatırlandığının popülistlerin seçim başarılarını etkileyebilecek bir faktör olduğunu öne sürmektedirler. Hafıza sürekli yenilenen ve tazelenen, siyasal mücadele içerisinde de taraflar açısından savunulması gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda, popülist radikal sağ partilerin faşizm dönemini de kapsayacak şekilde toplumsal hafızaya yönelik revizyonist ve yeniden inşacı hamleleri liberal/sol değerlere karşı yürüttükleri kültürel hegemonya mücadelesinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Caramani ve Manucci, 2019: 1176).

Hesova'nın kimlik siyaseti olarak tanımladığı alana geldiğimizde, Avrupa'da popülist radikal sağ partiler kimlik siyasetini son yıllardaki yükselişlerinde bir kaldıraç olarak kullanmışlardır. Yerlicilik bağlamında 2015 mülteci krizi ile birlikte ulusal kimliğimiz ve Avrupa medeniyetimiz tehdit altında argümanını işlemişlerdir. Bu partiler göç ve İslam konularını ulusal kültüre ve Avrupa medeniyetine yönelik bir tehdit olarak sunmuşlardır (Kaya ve Tecmen, 2019: 50). İçeride ise kültür savaşlarının "ilericiler" kampıyla kıyasıya bir siyasal mücadele halindedirler.

Kültür savaşlarının diğer önemli bir alanını ise ahlak siyaseti oluşturmaktadır. Bu çerçevede, popülist radikal sağ partiler kültürel muhafazakâr anlayışlarına uygun olarak "toplumsal cinsiyet ideolojisine" karşı aileyi ön plana çıkarmaktadırlar. Ailenin ve bunun içinde geleneksel kadın ve erkek rollerinin korunmasının toplumsal hayat ve milletin devamlılığı açısından önemini vurgulamaktadırlar. LGBTİQ+ haklarına karşıtlık ve kürtaj karşıtlığı da bu partilerin özellikleri arasındadır. Dolayısıyla, popülistler kimlik siyaseti alanında yerlicilik yoluyla Avrupa medeniyetinin koruyucuları olurken, ahlak

siyaseti alanında kendilerini liberal, çok kültürlü Avrupa'ya dair fikir ve kurumlara karşı hem ulusal kültür ve geleneklerin hem de Hıristiyan, geleneksel Avrupa değerlerinin koruyucusu olarak konumlandırmaktadırlar. Bu çerçevede, popülistlerin Avrupa şüpheciliğinin sadece siyasi ve ekonomik değil kültürel boyutu da olduğu anlaşılmaktadır.

Son olarak, kültür savaşlarının kültürel değer ve normları korumayı aşan bir yönü bulunduğunu belirtmek gerekir. Çünkü siyasal çatışmayı kültürleştiren popülist radikal sağ partiler kültür savaşları yoluyla kutuplaştırdıkları toplumlarda yaşam koşulları üzerinde olumsuz etkileri olan sosyo-ekonomik sorunları geniş kitlelerin gözünde ikincil hale getirmektedirler. Böyle bir ortamda kamuoyunun dikkati gelir dağılımı, vergi oranları, eğitim ya da sağlık alanındaki reform ihtiyaçları, iklim değişikliğine uyum gibi pek çok ulusal ve küresel sorundan başka yöne kaymaktadır (Hesova, 2023: 2). Popülist radikal sağ partiler sosyal adalet vaat ettikleri için değil, sistemin meşruiyet krizinden dolayı ve kimlik temelli korku siyasetini başarıyla kullandıkları için daha fazla insanı cezbedebilmektedir. Örneğin, göçmenleri göndermeyi, onların refah devletine erişimlerini kısıtlamayı ekonomik zorlukları aşmak için adeta mucizevi bir çare olarak sunmaktadırlar. Ancak bu partilerin, FdI örneğinde göreceğimiz gibi yerli halkın çalışma kültürünü rekabetçi hale getirmek, bağımlılık kültürünü kırmak için yerli kültürü serbest piyasa kapitalizminin gereklerine göre ıslah etmek gibi hedefleri de olabilmektedir. Bu anlamda, her ne kadar kültür savaşları kültürel muhafazakâr popülist radikal sağ partileri ve liberalleri ayrı kamplara koysa da bu iki kesim neoliberal ekonomi politikalarına bağlılık konusunda ortaklaşmaktadırlar. Popülistler ile liberallerin özellikle sermayedar olanları arasındaki ilişki kültür savaşları tezinin resmettiğinden daha karmaşık niteliktedir.

2. İtalyan Siyasetinde Popülizmin Yeri ve FdI'nin Yükselişi

Batı Avrupa ülkeleri içerisinde popülizmin İtalyan siyasetinde özel bir yeri bulunmaktadır. Vercesi'ye göre, popülizmin İtalyan siyasetindeki yaygın ve derin etkisinin köklerini ülkenin tarihsel gelişiminden kaynaklanan iki yapısal nedende aramak gerekmektedir. İlk olarak, ulus devletin kuruluşu sırasında yeni devletin ve onu kuran elitlerin Kilise ve Güneyli elitler tarafından benimsenmemesi İtalyan toplumunda yaygın bir kurumsal karşıtlık yaratmıştır. İkinci olarak, siyasetçiler çıkarlarına göre bölgesel eğilimlere uyum sağlama stratejisi izlemişlerdir. Dolayısıyla, İtalya'da popülizmin uzun bir geçmişi vardır. 1990lı yıllarda parti sisteminin çöküşünden bu yana ise popülizm İtalyan

siyasetinin ortak paydası konumundadır ve siyasal aktörler arasında siyasal uzlaşma zemini sağlamaktadır (Vercesi, 2023: 115).

Soğuk Savaşın bitişi sonrasında patlak veren bir dizi skandalın tetiklediği ağır bir siyasi kriz yaşayan İtalya'da siyaset yeniden yapılanmak zorunda kalmış ve 1994 yılında İtalya siyasi tarihinde İkinci Cumhuriyet Dönemi olarak adlandırılan ve popülizmin kendine özel bir yer edindiği yeni bir dönem başlamıştır. İtalya 1994'ten başlayarak 2011 yılına kadar merkez sağ ve merkez sol partilerin dönüşümlü şekilde iktidarlarına tanık olmuştur. Bu dönemde özellikle merkez sağın lideri konumundaki Silvio Berlusconi popülist öğelere sahip, kişiselleşmiş ve medyatik bir siyaset anlayışını başat hale getirmiştir (Diamanti, 2007: 735). Berlusconi'nin istifa edip siyasetten uzaklaştırıldığı 2011 sonrası ise İtalya'da popülizm belirgin bir yükseliş yaşamıştır. O dönemde bölgeci niteliği ağır basan Lega'nın yükselen grafiğinin yanı sıra, Beş Yıldız Hareketi ve FdI siyaset sahnesine çıkmıştır (Donà, 2022: 776). Etkileri atlatılamayan 2009 Avro bölgesi krizi ve 2015 mülteci krizi popülistlerin oylarını beslemeye devam etmiştir. 2018 seçimleri sonucunda Batı Avrupa'nın ilk popülist hükümeti İtalya'da kurulmuştur (Garzia, 2019: 670). Popülist radikal sağ partiler içerisinde 2018 yılının kazanını Matteo Salvini liderliğindeki Lega olmuştur. 2018-2019 arasında I. Conte hükümetinde yer alan Lega, daha sonra teknokrat Draghi hükümetini de desteklemiştir. Meloni liderliğindeki FdI ise muhalefette kalmaya devam etmiştir. Bu tutumu söylemlerinde tutarlı kalmasını, pandeminin dramatik etkisiyle destekleri azalan diğer partilerin yanında henüz denenmemiş FdI'nin 2022 seçimleri öncesinde bir seçeneğe dönüşmesini sağlamıştır (Cotta, Dodman içinde, 2022). Berlusconi'nin siyasi yasağı ve ardından sağlık sorunları yaşaması şahsi karizması üzerine inşa ettiği partisi Forza Italia'nın oylarının bir kısmının ve Lega'dan yana hayal kırıklığı yaşayan seçmenlerin tepki oylarının da FdI'ye akmasına yol açmıştır (Valbruzzi ve Ventura, 2023: 8). Ayrıca, 2022 seçimlerinde sağ/sol ayrımına dayalı siyasi bölünmelerin etkisini yitirmesi yönündeki eğilim devam etmiştir. "Kızıl kuşak" da denilen Orta İtalya'nın sol partilere verdiği destekte gözle görülür azalma yaşanmıştır. Tüm bu faktörler FdI'nin bir önceki seçimlere göre oylarını altı kat artırarak, % 26 oyla birinci parti olmasını sağlamıştır.

FdI'nin *Lega, Forza Italia* ve *Noi Moderati* ile seçim öncesinde kurduğu sağ ittifak Temsilciler Meclisi'nde ve Senato'da mutlak çoğunluğa erişmiş ve Meloni liderliğinde ittifak üyesi partilerden oluşan koalisyon hükümeti kurulmuştur. Söz konusu koalisyonda Forza Italia and Noi Moderati adlı partiler liberal muhafazakâr karakteriyle bilinirken, FdI ve Lega popülist radikal sağ ideolojinin temsilcisi konumundadırlar. 2022 seçimlerinde dörtlü ittifakın toplam oy oranı % 43,8 olurken, FdI ve Lega'nın ikisinin oranı %

34,8'dir. Bu iki partinin koalisyon hükümeti sandalye dağılımındaki ağırlığı ise % 80 civarındadır. Başka bir deyişle, İtalya'da Batı Avrupa'da ilk kez popülist radikal sağ bir partinin liderlik ettiği ve bu ideolojiye mensup partilerin çoğunluğu elde tuttuğu bir hükümet ülke yönetimini eline almıştır (Zulianello, 2022: 20). İtalya'nın ilk kadın başbakanı olan Meloni liderliğinde İtalya'da II. Dünya Savaşı'ndan bu yana Batı Avrupa'nın en sağcı hükümeti kurulmuştur. Yeni hükümetin kurulmasının ardından FdI'nin kurucularından ve Mussolini'ye sempatisini gizlemeyen Ignazio La Russa Senato başkanı, Lega'dan Lorenzo Fontana ise Temsilciler Meclisi başkanı olarak seçilmiştir (Garzia, 2023: 1046). FdI'nin seçim başarısında kültür savaşlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Ancak partinin İtalya'daki kültür savaşlarındaki rolünü incelemeden önce tarihsel gelişimini, ideolojisini, kendisini İtalyan siyasetinde nasıl konumlandırdığını ve İtalyan seçmenlerin partiyi nasıl algıladıklarını ele almak yerinde olacaktır. Böylece İtalyan siyasetinde popülist radikal sağ partilerin görüşlerini normalleştirerek kat ettikleri yol ve buradan aldığı ivmeyle FdI'nin siyaset yelpazesinin merkezine yürüme çabaları daha iyi anlaşılabilir. FdI açısından kültür savaşları sadece sosyokültürel endişe ve duyarlılıklar üzerinden oy kazanma yolu değil, aynı zamanda kültürel muhafazakârlığın hegemonyasını kurma hedefini ifade etmektedir. Söz konusu hedef popülist radikal sağın merkeze yerleşme çabalarının olmazsa olmaz bir bileşeni olarak görülmelidir.

3. Söylemleri ve Eylemleri Çerçevesinde FdI

FdI 2012 yılında kurulmuştur ve partinin radikal sağ kökleri kuruluşundan beri İtalyan siyasetinde tartışma konusu olmuştur. Parti lideri Giorgia Meloni siyasi kariyerine neofaşist İtalyan Sosyal Hareketi (*Movimento Sociale Italiano* – MSI)'nde genç yaşta başlamıştır. II. İtalyan Cumhuriyeti'nin başlangıcı kabul edilen 1994 yılında MSI kendisini post faşist olarak tanımlayan Ulusal İttifak (*Alleanza Nazionale* – AN) hareketine dönüşmüştür ve bu hareket 1995'te aynı adla partileşmiştir. Meloni 2006 seçimlerinde AN'den milletvekili seçilmiş ve partisinin genel başkan yardımcısı olmuştur. AN 2008'de Berlusconi'nin partisi Forza Italia ile genel seçimlere ortak listeyle girmiştir. Meloni 2008 yılında kurulan Berlusconi hükümetinde Gençlik Bakanı olmuştur. 2009 yılında Forza Italia ile AN birleşip, Özgürlük Halkı (*Il Popolo della Liberta* - PdL) adlı yeni partiyi kurmuşlardır. 2012'de La Russa liderliğinde içerisinde Meloni'nin de yer aldığı bir grup PdL'den ayrılıp FdI'yi kurmuşlardır (Dodman, 2022). Ayrıca, MSI ve AN'nin logolarında yer alan İtalyan bayrağının üç rengi ve alev sembolü FdI'nin logosunda yerini korumaktadır. Dolayısıyla, tarihsel gelişim ve ortak semboller FdI'nin post faşist AN'nin devamı olduğunu açıkça göstermektedir (Zulianello, 2022: 21).

Bu süreklilik öğeleri nedeniyle FdI'yi faşist geleneğin günümüzdeki temsilcisi olarak gören birçok isim bulunmaktadır. Örneğin, Newth (2022), FdI'nin seçim zaferiyle İtalya'ya yüz yıl sonra faşizmin geri döndüğünü, bunun da gerici siyasetin normalleşmesi sayesinde gerçekleştiğini belirtmektedir. Basketter (2022) ise MSI, AN ve FdI arasındaki açık ve güçlü benzerliklere dikkat çekerek FdI'yi faşist olarak tanımlamaktadır. Öte yandan, bu çalışmada da olduğu gibi, MSI ve AN ile sürekliliklerini ihmal etmeden, FdI'yi popülist radikal sağ parti olarak ele almak mümkündür. Bu araştırmada FdI için post faşist ya da neo faşist değil de popülist radikal sağ sıfatının kullanılmasının başlıca iki nedeni bulunmaktadır: İlk olarak, FdI'yi tanımlayan özellikler Mudde'nin kullandığı terminoloji ile uyumludur (Puleo and Piccolino, 2022: 364) ve FdI'yi bu kategoride çalışan siyaset bilimciler mevcuttur (Donà, 2022; Vampa, 2023). İkinci olarak, Puleo ve Piccolino'nun belirttikleri gibi FdI'yi neo-faşist ya da post-faşist olarak tanımlamak terminolojik açıdan başka sorunlara yol açmaktadır. Neo-faşist tanımlamasının faşizm dönemiyle açıkça bağlantı kuran ve şiddete başvurmaktan çekinmeyen CasaPound gibi hareketler için kullanılması daha uygundur. Post faşizm ise AN'nin MSI geçmişinden sıyrılmak için ürettiği bir geçiş dönemi tanımı olarak görülmelidir. Yazarlara göre, FdI için en uygun tanımlama popülist radikal sağdır. Çünkü demokrasiyi doğrudan ve açıkça hedef alan faşizmin aksine FdI demokrasiyi ve seçim sonuçlarını kabullenmeyi esas almaktadır. Ayrıca Mussolini faşizminin korporatizminden farklı olarak neoliberal ekonomik programa büyük oranda bağlılık göstermektedir. Öte yandan, bu özellikleriyle popülist radikal sağın demokrasi için bir tehdit olmadığı sonucu çıkarılmamalıdır. FdI'nin temsil ettiği siyasal anlayış en başta siyasal ve toplumsal çoğulcuğa karşı olması nedeniyle demokrasi için açık bir tehdit niteliğindedir (Puleo ve Piccolino, ECPR Blog, 2003). 2014 yılında genel başkan olan Meloni liderliğinde post faşist köklere sahip FdI aşamalı olarak popülist radikal sağ bir partiye dönüşmüştür (Vampa, 2023: 17). Donà'ya göre İtalyan parti sistemdeki istikrarsızlık ve Avrupa düzeyinde meydana gelen bir dizi kriz bu dönüşümde etkili olmuştur. 2018'e gelindiğinde dönüşümünü tamamlayan FdI ideolojik olarak popülist radikal sağın özelliklerini en iyi şekilde yansıtan partilerden birisi haline gelmiştir. Buna göre, partinin başlıca özellikleri şunlardır: Milliyetçilik, refah şovenizmi ile yabancı düşmanlığını birleştiren yerlicilik; yozlaşmış elitlere ve küresel güçlere karşı halkın egemenliğini yeniden kurmayı amaçlayan egemenlikçilik; güçlü bir güvenlik-aşayiş düzeni ve cezalandırıcı ahlak anlayışı; AB şüpheciliği (Donà, 2022: 779, 789).

Bu özellikleri sırasıyla incelediğimizde, FdI İtalyan milliyetçisidir. Adını İtalyan milli marşının başlangıç kelimelerinden alan FdI, geleneksel milli değerlerden ilham aldığını vurgulamaktadır (Fratelli d'Italia, 2024). Partinin ana sloganı olan "İtalya'yı Savunalım" ve 2022 seçim kampanyasında

kullandığı "İtalya'nın Yeniden Dirilişine Hazırız" sloganı İtalyan kimliğini, dini ve milli değerlerini iç ve dış tehditlere karşı korumanın başlıca hedef olduğunu ifade etmektedir. "Yerli ötekiler"e karşı yürütülen hafıza, kimlik ve ahlak siyasetleri FdI'nin yürüttüğü kültür savaşlarının bileşenlerini oluşturmaktadır. FdI egemenlikçilik anlayışına uygun olarak AB'nin "Uluslar Avrupası"nı oluşturacak şekilde yeniden yapılandırılmasını savunmaktadır (Fratelli d'Italia, 2024; Fratelli d'Italia Seçim Programı, 2022a).

Literatürdeki popülist radikal sağ parti tanımını son derece iyi yansıtmasına karşın, FdI bu yöndeki tespitleri reddetmektedir. Meloni partisi için milliyetçi sıfatını kullanmaktadır, bunun da muhafazakâr ya da yurtsever anlamına geldiğini belirtmektedir. FdI'nin daha önce içinde yer aldığı seçim ittifaklarda olduğu gibi 2022 yılında kurulan ittifak da merkez sağ ittifak olarak adlandırılmıştır (Fratelli d'Italia**,** 2022b). Ayrıca Meloni iktidar koltuğunu devralırken Temsilciler Meclisi'nde yaptığı konuşmada merkez sağ hükümet olduklarını özellikle vurgulamıştır (La Repubblica, 2022).

Valbruzzi ve Ventura'ya göre, FdI'nin son yıllarda bazı yönlerden merkeze kaydığı görülmektedir. Örneğin, FdI katı bir neoliberalizm yerine, ekonomi politikalarında toplumsal amaçlı devlet müdahalesine karşı çıkmamaktadır. Ancak devlet müdahalesinin yeniden dağıtım ya da eşitsizlikle mücadele gibi özel amaçlarının olmasını onaylamamaktadır. Devlet ekonomiye müdahale edecekse bunu sadece belirli toplumsal gruplara yönelik sosyal hizmetleri sağlamak amacıyla yapmalıdır. Bu gruplar da mutlaka yerli halktan olmalıdır (Valbruzzi ve Ventura, 2023: 5). FdI'nin bu tutumu partiye oy veren seçmenlerin çoğu tarafından radikal olarak görülmemektedir. Aksine, bu seçmenler popülistlerin formülünün ortak duyguları ifade ettiğini, liberal demokrasi ve muhafazakârlık ile tamamen uyumlu olduğunu düşünmektedirler. Kamuoyu yoklamaları da bu durumu yansıtmaktadır. İtalyan seçmenlerin % 55'i FdI'yi muhafazakâr sağ parti olarak tanımlamaktadır. Seçmenlerin % 27si FdI'yi post- ya da neo-faşist parti, % 17si ise radikal sağ bir parti olarak görmektedirler. FdI seçmenlerinin % 83'ü partilerini mıhafazakar sağ olarak nitelerken, sosyal demokrat Demokrat Parti (*Partito Democratico*- PD) ve liberal/sol popülist M5S seçmenlerinin % 50'si FdI'yi radikal sağ bir parti olarak görmektedirler (Valbruzzi ve Ventura, 2023: 12).

Lega'da olduğu gibi, FdI'nin Avrupa şüpheciliği de eskisi kadar kuvvetli değildir. Hatta popülist radikal sağ partiye oy veren seçmenlerin Avrupa şüpheciliği liderlerinden daha azdır (Valbruzzi ve Ventura, 2023: 11). Ekim 2022'den bu yana iktidarda olan Meloni AB'nin reforme edilmesi gerektiğini söylese de AB ile çatışmamaya dikkat etmiştir. Buradaki önemli bir istisna FdI'nin Polonya ve Macaristan konusundaki yaklaşımında görülmüştür. FdI Avrupa Parlamentosu (AP)'nun Polonya ve Macaristan'ın otoriter

yönetimlerine yönelik yaptırımlarına katılmamış, bu ülke yönetimlerine tam destek vermeyi seçmiştir (Holesch ve Zagorski, 2022). Meloni hükümeti NATO'ya bağlılık, Ukrayna'nın işgaline karşı Rusya'ya yaptırım uygulanması konusunda da İtalyan'ın geleneksel dış politikası ile uyumlu davranmıştır.

FdI'nin kendini merkezde konumlandırma çabası AP düzeyinde de gözlemlenmektedir. FdI Avrupa Muhafazakârları ve Reformcuları (*European Conservatives and Reformists* – ECR) grubunun bir üyesidir. ECR kendisini merkez sağ olarak adlandırmaktadır, ancak bu grup FdI'nin yanı sıra Polonya'dan Hukuk ve Adalet Partisi, İsveç'ten İsveç Demokratları, Finlandiya'dan Finler Partisi gibi popülist radikal sağ partilerin buluşma noktasıdır (*European Conservatives and Reformists Group*, 2024). Popülist radikal sağ ideolojiye mensup partilerin AP'de oluşturduğu diğer iki siyasal grup ise Avrupa Yurtseverleri (*Patriots for Europe*) ve Egemen Uluslar Avrupası (*Europe of Sovereign Nations*)'dır (European Parliament Political Groups, 2024).

Popülist radikal sağ partilerin merkez sağ partiler oldukları yönündeki iddiaları şüpheyle karşılanmalıdır. Bu partilerin siyasetin merkezini kendi ideolojilerine göre şekillendirmek istedikleri görülmektedir. Bu anlamda, merkez sağ parti olma iddiası merkezi dönüştürme iddiasını da içinde barındırmaktadır. Newell, FdI'nin öncülü AN'nin lideri Gianfranco Fini'nin Anayasa ve kanunlar çerçevesinde hareket eden güçlü bir muhafazakâr parti yaratma hedefinin öğrencisi Meloni tarafından devam ettirildiğini belirtmektedir. Faşizm dönemi sonrası yeni İtalyan Anayasası hazırlanırken İtalyan sağı bu sürecin dışında tutulmuştur. Meloni bu dışlanmışlığı kırmayı ve muhafazakâr değerleri yeniden etkili kılmayı amaçlamaktadır. Newell, Meloni'nin iktidarı alırken Temsilciler Meclisi'nde yaptığı konuşmanın bu yönde bir beyan olarak anlaşılması gerektiğini belirtmektedir (Newell, 2022).

Popülist radikal sağ partiler merkezi daha sağa itmekle kalmamışlar, aynı zamanda kendilerini de normalleştirmişlerdir (Taroor, 2022). Bu normalleşme hem merkez sağ partiler hem de seçmenler nezdinde gözle görülür bir hal almıştır. Bu normalleşmeyle beraber, ilgili partiler ulusal düzeyde ve AB düzeyinde yerleşik güç konumlarını gittikçe pekiştirmektedirler. FdI bu gidişatı gözlemlemek açısından iyi bir örnektir. İtalya'nın geleneksel dış politikasını takip eden, dışarıda ılımlı ve uyumlu mesajlar veren Meloni, iç siyasette ise kültür savaşlarından beslenmektedir. Gerek seçim kampanyası sürecinde gerekse iktidara geldiği tarihten bu yana kültürel muhafazakâr cephenin lideri konumundadır. Kutuplaştırıcı siyaset tarzı partinin yükselişine önemli katkılar sağlamıştır. FdI iktidara geldikten sonra İtalya'da kültürel muhafazakârlığın hegemonyasını sağlama hedefine yönelik çabalarını yoğunlaştırmıştır.

4. FdI'nin Kültürel Hegemonya Arayışları

Popülist radikal sağ parti olarak FdI kültür savaşlarında muhafazakâr değerlerin savunucusu konumundadır. İktidar partisi haline gelen FdI bu değerleri toplumda hâkim kılmak istemektedir. İtalyan toplumunun ve siyasetinin kendine has özelliklerinden, çeşitliliğinden ve bunun ortaya çıkardığı dengelerden dolayı FdI'nin önünde bu konuda önemli engeller bulunsa da İtalya'da kültür savaşları hız kazanmakta, yoğunlaşmaktadır. Parti belgeleri, lider konuşmaları ve parti politikaları incelendiğinde, FdI'nin yürüttüğü kültür savaşlarının Hesova'nın belirttiği üç boyutta ilerlediği görülmektedir. Başka bir deyişle, FdI'nin kültür savaşları çerçevesindeki söylem ve politikalarını kimlik siyaseti, ahlak siyaseti ve hafıza siyaseti olmak üzere üç grupta incelemek mümkündür.

Ulusal kimliği, geleneksel aileyi ve kültürel mirası korumayı hedeflediğini belirten FDI'nin mottosu "İtalya'yı Savunalım"dır (Fratelli d'Italia, 2024). Meloni'ye göre İtalyan kimliği ve kültürü içten ve dıştan tehdit edilmektedir. 19 Ekim 2019 tarihinde parti mitinginde "Ben Giorgia'yım! Ben bir kadınım! Ben bir anneyim! Ben İtalyanım! Ben bir Hristiyanım! Bunu benden alamayacaksın! Bunu benden alamayacaksınız!" sözleriyle kimliğini tanımlarken, bu kimliğe yönelik tehdit algılarını da sıralamıştır (Meloni, 2019). Popülist radikal sağ partilerin kimlik siyaseti tipik olarak iki tehditle mücadeleyi öne çıkarmaktadır: Toplumsal cinsiyet ideolojisi ve "İslamın istilası". Bunlardan ilki feminizm karşıtlığı ile eşcinsellere hak tanınmasına karşıtlık şeklinde kendini gösterirken; ikincisi, Müslüman ülkelerden gelen göçmenlerin Hıristiyan Batı medeniyetini istila ettiği iddialarına dayanmaktadır (Barša vd., 2021: 20).

Bu bağlamda, FdI "Tanrı, Aile, Anavatan" gibi faşizm döneminden devralınan sloganlara başvurmaktadır. FdI açıkça anti feminist duruşa sahiptir. Bundan dolayı, partinin adını "İtalya'nın Erkek Kardeşleri" olarak da anmak mümkündür (Şener, 2022). Parti için "toplumsal cinsiyet ideolojisi"yle mücadele kapsamında aile ve evlilik temasının özel bir önemi bulunmaktadır. FdI'ye göre, aile toplumun temelidir. Geleneksel evlilik ve geleneksel roller korunmalıdır. Doğum oranları artırılmalıdır, aksi takdirde İtalyan ulusu yok oluşa sürüklenmektedir (FdI, 2022a: 5-6). Düşük doğum oranları ve solcuların uyguladığı göç politikası ile etnik yer değiştirme yaşanmaktadır (Meloni, 2017). FdI'ye göre, İtalyanlar cinsiyetsizleştirilmek istenmektedir. Kadınlar annelikten uzaklaştırılmaktadır. Bu anlamda, feminizm mücadele edilmesi gereken bir ideolojidir (Broder, 2023b).

FdI iktidara geldikten sonra ailenin güçlendirilmesine ve doğum oranlarının artırılmasına yönelik politikalar uygulamak üzere Eşitlikler,

Fırsatlar Bakanlığı, "Aile, Doğum ve Fırsat Eşitliği Bakanlığı" adıyla yeniden yapılandırılmıştır. İtalya'da kürtaj yasal bir haktır ancak Bakan Eugenia Roccella kürtajın yasal bir hak olmasından duyduğu rahatsızlığı da dile getirmiştir. FdI liyakatı esas alan bir parti olduğu için, kadınlara siyasette kota ayrılmasına karşı olduğunu belirtmektedir. Partinin kadınlara ilişkin önceliği İtalya'nın düşen doğum oranlarını tersine çevirmek olduğu için kadınların bu alanda destekleneceği ifade edilmektedir. FdI'ye göre solun düşündüğünün aksine göçün nüfus politikaları açısından çare olması mümkün değildir (Dodman, 2022). "Toplumsal cinsiyet ideolojisi" kapsamında FdI, Lega ile birlikte, İstanbul Sözleşmesi'ne de karşı çıkmaktadır (Carboni, 2023).

FdI İtalyan kimliğinin bir parçası olan İtalyan dili ve mutfağının korunmasına yönelik bazı yasal adımlar atmıştır. Ülkedeki "*Anglomania*"ya karşı İtalyan dilinin korunması, yabancı sözcükler kullananların (İngilizce kullanan kamu görevlilileri, İngilizce iş ünvanları kullanan iş insanları vd.) cezalandırılması yönünde yasa tasarısı vermiştir. Hatta bu yasa tasarısında ilgili yasağa uymayanlara 100,000 Avroya kadar para cezası öngörülmüştür (Ansa, 2023a). İtalyan kültürünün bir parçası olan İtalyan mutfağının korunmasına yönelik olarak FdI, laboratuvarda üretilen etlere ve böcek tozundan gıda üretilmesine karşı çıkmıştır. FdI'ye göre, İtalyan mutfağı Akdeniz diyetine dayanmaktadır ve bu diyet bu türden ürünler içermemektedir (Ansa, 2023b).

FdI'nin kimlik siyasetinin diğer önemli bir boyutu ise İslamofobidir. Meloni İtalya'nın İslam'ın istilasından kurtarılması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre, Avrupa'nın Hıristiyan kültürü Müslüman ülkelerden gelen göçmenlerin yol açtığı "etnik yer değiştirme" tehditiyle karşı karşıyadır. Meloni Türkiye'nin AB üyeliğine de Avrupa'nın İslamlaşmasına karşı çıktıkları için muhalefet ettiklerini ifade etmektedir (Meloni, 2019). Bu anlamda, Avrupa'nın diğer ülkelerindeki popülist radikal sağ partilerde olduğu gibi, FdI'nin söyleminde göç karşıtlığı ile İslamofobi örtüşmektedir (Hafez, 2023; Amante, 2023). Hatta çoğu örnekte görüldüğü gibi İslam karşıtlığı Türkiye karşıtlığını da beslemektedir. Popülist radikal sağ partiler bu tür söylemlerin dışlayıcı ya da ayrımcı olmadığını, aksine yerlici anlayışlarına uygun olarak kimliklerini koruma haklarının doğal bir sonucu olduğunu düşünmektedirler.

Kültür savaşlarının ahlak siyaseti boyutuna gelindiğinde, FdI'nin LGBTİQ+ karşıtlığı kimlik siyasetinin bir parçası olduğu gibi partinin yürüttüğü ahlak siyasetiyle de yakından ilgilidir. Meloni FdI'nin İspanyol müttefiki Vox partisinin seçim kampanyasında Haziran 2022'de yaptığı konuşmada "Doğal aileye evet, LGBT lobisine hayır, cinsel kimliğe evet, cinsiyet ideolojisine hayır, yaşama evet, ölüm kültürüne hayır diyorum" demiştir (Meloni, 2022). Meloni ana muhalefet partisi PD'nin lideri Elly Schlein'ın LGBTİQ+ haklarını destekleyen görüşlerini hedef almaktadır. FdI

iktidara geldikten sonra eşcinsel partnerlerin çocukları nüfuslarına kaydettirmeleri uygulamasına son verilmiştir. Milano Belediye Meclisi gay evlilerin çocuklarını nüfusa kaydetmesine izin verirken, Yargıtay belediyenin böyle bir kayıt yapabilmesi için mahkeme onayı gerektiğine dair bir karar almıştır. Hükümet de buna dayanarak Milano Belediyesinden uygulamayı durdurmasını istemiştir. İtalya bu kısıtlamadan dolayı AP tarafından kınanmıştır (Amante, 2023). Aynı süreçte, İtalyan Senatosu Avrupa Komisyonu'nun aynı cinsiyete sahip kişilerin evliliklerine ilişkin yasaların sınır aşırı olmasına dair düzenlemesini reddetmiştir (di Donfranceso, 2023).

FdI'nin etkin bir tarafı olduğu İtalya'daki kültür savaşlarının üçüncü boyutu hafıza siyaseti ile ilgilidir. Bu alandaki mücadele Dante'nin ideolojik kimliği dâhil pek çok tartışmayı içerse de özellikle faşizm döneminin nasıl hatırlanması gerektiğine odaklanmaktadır.[3] Meloni hükümeti faşizmle arasına mesafe koymamakla eleştirilmektedir. Müttefik Devletlerin yanı sıra, ülkenin partizanlarının da üstün gayretleriyle Nazi ve faşistlerden kurtarılması anısına 25 Nisan günü İtalya'da Kurtuluş Bayramı olarak kutlanmaktadır. Faşist rejim yıkıldıktan sonra bu bayram 2023 yılında ilk defa popülist radikal sağcı bir hükümetin iktidarında kutlanmış ve hafıza siyasetine ilişkin tartışmalara yeni bir halka eklenmiştir. Mussolini'ye sempatisi ile bilinen Senato Başkanı La Russa kutlama programına kısa bir katılım gösterip ardından yurt dışı gezisine gidince, faşizme direnen partizanların kurduğu İtalyan Ulusal Partizanlar Derneği La Russa'ya tepki göstermiştir (Tg24, 2023a). Başbakan Meloni Corriera della Sera'ya yazdığı mektupta bu günün Kurtuluş Bayramı olarak değil, Özgürlük Günü olarak kutlanması gerektiği yönünde bir çağrı yapmıştır (Meloni, 2023). Faşizm nostaljisi içerisinde olmadığını söyleyen Meloni'nin bu önerisi ulusal hafızayı yeniden şekillendirmeye yönelik bir hamle olarak görülmüş ve eleştirilmiştir. PD lideri Schlein 25 Nisan'ın antifaşist direnişin başarıya ulaşıp ülkenin kurtarıldığı gün olduğunu vurgulamıştır (La Stampa, 2023).

Kültür savaşları çerçevesinde FdI'nin kültürel muhafazakârlığının sadece kültür alanıyla sınırlı olmadığı, sosyo-ekonomik boyutla yakın ilişkisi göz ardı edilmemelidir. 2022 seçimlerinden önce FdI, Beş Yıldız Hareketi'nin teklifiyle I. Conte Hükümeti döneminde yürürlüğe giren Yurttaşlık Geliri uygulamasını sonlandırmayı vaat etmiştir. FdI'ye göre bu tür sosyal politika uygulamaları İtalyanları rekabetçi, yenilikçi çalışma kültüründen uzaklaştırıp, tembelliği teşvik etmeye yaramaktadır. Liyakati öven FdI, girişimciliğin desteklenmesiyle istihdam sorununun aşılacağını belirtmektedir. Yine FdI'nin liyakat anlayışına göre yoksullar iş beğenmemektedirler. Bu insanların yapması gereken sunulanı kabul etmek ya da kendilerini geliştirmek için daha fazla çaba göstermek olmalıdır (Broder, 2023a). FdI iktidara geldikten sonra, Yurttaşlık Geliri

uygulamasına merkez solun eleştirilerine karşın 2024 yılı başından itibaren son verilmiştir. Bunun yerine benimsenen daha dar kapsamlı bir sosyal yardım politikası uyarınca, bakıma muhtaç aile üyelerine yardım amaçlı ve işsizlerin emek piyasasına dâhil edilmesine yönelik iki ayrı ödeme sistemi kullanılmaya başlanmıştır (Tg24, 2023b).

Son olarak, FdI'nin kültürel hegemonya mücadelesinin kültür sanat ve medya alanlarında da hız kazandığını gösteren önemli gelişmeler yaşanmıştır. FdI'ye göre İtalyan kurumları sol ideolojiye mensup kişilerin kontrolü altındadır ve bunun değiştirilmesi gerekmektedir. "Yeni bir İtalya tasavvuru için", Meloni hükümeti bazı kurumlarda görev değişiklikleri yapmıştır (Kaval, 2023). Örneğin, neofaşist Meridiano Zero grubunun eski üyesi Alessandro Giuli modern sanat müzesi MAXXI'nin başkanlığına getirilmiştir (Broder, 2023a). Ülkenin başlıca kamu yayıncısı konumunda olan ve "sol diktatörlüğün" kalesi olarak görülen Rai'de "temizlik" yapılmıştır. Ayrıca, Torino'daki Mısır Müzesi'nin sol görüşlü müdürü Cristian Greco "Hıristiyanlara ve İtalyanlara karşı ırkçılık yaptığı" gerekçesiyle görevinden alınmıştır (Roberts, 2023).

Sonuç

FdI'nin 2022 genel seçimlerinden zaferle çıkmasıyla beraber, parti lideri Meloni İtalya'nın 68. hükümetini kurmuştur. Böylece, İtalya Batı Avrupa siyasetinde popülist radikal sağ bir partinin büyük ortak olarak hükümet kurduğu ilk ülke olmuştur. Bu gelişme merkez sağın kan kaybettiği, merkez solun ciddi bir erime içinde olduğu Avrupa siyasetinde popülist radikal sağ partilerin yükselişinin kritik bir eşiği daha aştığını göstermektedir. FdI'nin Batı Avrupa'nın en büyük ülkelerinden birinde iktidara gelmesini ne abartmak ne de sıradan bir olay gibi düşünmek gerekir. % 64 katılım oranı ile 2022 seçimleri bugüne kadarki en düşük katılımlı seçim olmuştur. Hükümetteki partiler aslında toplam seçmenlerin % 27'sinin desteğine sahiptir ve Güney İtalya'da bu oran % 20 ile daha da düşük seviyedir (Garzia, 2023: 1042). Diğer yandan, FdI 1945 sonrası İtalyan siyasetinin en sağcı hükümetini kurmuştur ve şu anda merkez sağda onunla rekabet edecek bir aktör bulunmamaktadır. FdI merkez sağda kalıcılaşma yönünde ve iktidar partisi olarak kendi değerlerini merkez değerler haline getirme konusunda önemli avantajlara sahip görünmektedir.

Popülizm ile kültür savaşları arasındaki ilişkinin dinamiklerini ve yansımalarını FdI örneği yoluyla inceleyen bu araştırma, FdI açısından kültür savaşlarının sadece siyasal iktidar amaçlı stratejik bir unsur olmadığını, kültürel muhafazakârlığın hegemonyasını kurmak gibi uzun erimli ideolojik bir hedefin bir parçası olduğunu göstermektedir. FdI, popülist radikal sağın merkeze yerleşme ve bunu yaparken de merkezi kendi özellik ve önceliklerine göre

şekillendirme çabalarının dikkate değer bir örneğidir. Kültür savaşları olgusunun Avrupa siyasetinde önemini önümüzdeki yıllarda da koruyacağını düşünecek olursak, kültür savaşları ve popülist radikal sağın kültürel hegemonya arayışlarının Avrupa çapında karşılaştırmalı olarak daha ayrıntılı şekilde incelenmeyi hak ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Ayrıca, bu çalışmada İtalya bağlamında ele alınan kültür savaşları olgusunun Türkiye siyasetindeki yansımalarının popülist radikal sağ literatür üzerinden incelenmesi, özellikle Avrupa ülkeleri ile yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar hem genel olarak popülizm hem de Türkiye siyaseti literatürüne önemli katkılar sağlayabilir. Ayrıca, Avrupa'da yükselişte olan popülist radikal sağın kültürel muhafazakâr söylemlerinin Türkiye iç siyaseti, Türkiye'deki siyasal partilerin Türkiye'nin Avrupa'ya yönelik dış politikası hakkındaki görüşleri ve Türkiye-AB ilişkileri üzerindeki etkileri daha fazla akademik ilgiyi hak etmektedir.

Kaynakça

Amante, Angelo (2023), "Italian First! Meloni's Nationalists Defend Cultural Identity at the Risk of Irking EU", https://www.reuters.com/world/europe/italian-first-melonis-nationalists-defend-cultural-identity-risk-irking-eu-2023-04-12/ (15.03.2024).

Ansa (2023a), "FdI Aims to Ban Foreign Words", https://www.ansa.it/english/newswire/english_service/2023/03/31/fdi-aims-to-ban-foreign-words-5_46eb70ad-63b8-45e3-9651-141a94652a18.html (22.03.2024).

Ansa (2023b), "Govt Presents Decrees on Insect Products in Food", https://www.ansa.it/english/newswire/english_service/2023/03/23/ansa/govt-presents-decrees-on-insect-products-in-food_eb1b6e0b-6b72-4f0c-87de-b2dca0e5b720.html (22.03.2024).

Barša, Pavel, Zora Hesová ve Ondřej Slačálek (2021), *Culture Wars in the Middle of Europe, Central European Culture Wars: Beyond Post-Communism and Populism* (Prague: Filozofická Fakulta Univerzity Karlovy).

Basketter, Simon (2022), "Why We Say the Brothers of Italy are Fascists", *Socialist Worker*, https://socialistworker.co.uk/features/why-we-say-the-brothers-of-italy-are-fascists/ (30.07.2024).

Betz, Hans-Georg (1993), "The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe", *Comparative Politics*, 25 (4): 413-427.

Betz, Hans-Georg (1994), *Radical Right-Wing Populism in Western Europe* (Houndsmill&London: Macmillan).

Bordignon, Fabio, Luigi Ceccarini ve James L. Newell (2023), "Introduction: Italian Voters-Where They Have Come From and Where They Are Going", Bordignon, Fabio, Luigi Ceccarini ve James L. Newell (Der.), *Italy at the Polls 2022 The Right Strikes Back* (London: Palgrave Macmillan): 1-22.

Bornschier, Simon (2010), "The New Cultural Divide and the Two-Dimensional Political Space in Western Europe", *West European Politics*, 33 (3): 419-444.

Broder, David (2023a), "Giorgia Meloni's Bootstrap Ideology", https://www.thenation.com/article/world/giorgia-meloni-italy-culture-war/ (14.05.2024).

Broder, David (2023b), "Giorgia Meloni's Government Declares War on Same-Sex Parents", https://www.thenation.com/article/world/giorgia-melonis-government-declares-war-on-same-sex-parents/ (14.03.2024).

Burdeau, Cain (2023), "Italy's Meloni Turns to Culture After Muted Debut", https://www.courthousenews.com/italys-meloni-turns-to-culture-wars-after-muted-debut/ (17.03.2024).

Caramani, Daniele ve Luca Manucci (2019), "National Past and Populism: the Reelaboration of Fascism and Its Impact on Right-Wing Populism in Western Europe", *West European Politics*, 42 (6): 1159-1187.

Carboni, Kevin (2023), "Cos'è la Convenzione di Istanbul che Lega e Fratelli d'Italia Non Hanno Voluto Sostenere", https://www.wired.it/article/convenzione-di-istanbul-violenza-di-genere-lega-fratelli-italia-parlamento-europeo/#:~:text=Cosa%20dice%20la%20Convenzione%20di%20Istanbul&text=Sancisce%20l'uguaglianza%20tra%20uomo,e%20violazione%20dei%20diritti%20umani. (16.03.2024).

Chueri, Juliana (2023), "What Distinguishes Radical Right Welfare Chauvinism? Excluding Different Migrant Groups from the Welfare State", *Journal of European Social Policy*, 33 (1): 84-100.

Di Donfrancesco, Gabriele (2023), "Italy's LGBTQ+ Community Decries Government's Attacks on Same-Sex Parental Rights", https://www.euronews.com/my-europe/2023/03/17/italys-lgbtq-community-decries-governments-attacks-on-same-sex-parental-rights (16.03.2024).

Diamanti, Ilvo (2007), "The Italian Centre-Right and Centre-Left: Between Parties and 'the Party'", *West European Politics*, 30 (4): 733-762.

Dodman, Benjamin (2022), "We've Tried Them All, Except Meloni': Far-Right Leader Tipped to Become Italy's First Female PM", https://www.france24.com/en/europe/20220914-we-ve-tried-them-all-except-meloni-far-right-leader-tipped-to-become-italy-s-first-female-pm (15.03.2024).

Donà, Alessia (2022), "The Rise of the Radical Right in Italy: the Case of Fratelli d'Italia", *Journal of Modern Italian Studies*, 27 (5): 775-794.

European Conservatives and Reformists Group (2024), https://ecrgroup.eu/ (15.03.2024).

European Parliament Political Groups (2024), https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-groups (29.07.2024).

Fratelli d'Italia (2024), https://www.fratelli-italia.it/about-us/ (15.03.2024).

Fratelli d'Italia (2022a), "Programma- Elezzioni Politiche 25 Settembre 2022. Pronti per Risollevare l'Italia", https://www.fratelli-italia.it/wp-content/uploads/2022/08/Brochure_programma_FdI_qr_def.pdf (15.03.2024).

Fratelli d'Italia (2022b), "Accordo Quadro di Programma per un Governo di Centrodestra", https://www.fratelli-italia.it/programmacentrodestra/ (15.03.2024).

Garzia, Diego (2019), "The Italian Election of 2018 and the First Populist Government of Western Europe", *West European Politics*, 42 (3): 670-680.

Garzia, Diego (2023), "The Italian Parliamentary Election of 2022: the Populist Radical Right Takes Charge", *West European Politics*, 46 (5): 1038-1048.

Gidron, Noam ve Peter A. Hall (2017), "The Politics of Social Status: Economic and Cultural Roots of the Populist Right", *The British Journal of Sociology*, 68 (1): 57-84.

Hafez, Farid (2023), "Italy: Meloni's Islamophobic Policies are Pushing Muslims to the Margins", https://www.middleeasteye.net/opinion/italy-giorgia-meloni-introduces-her-first-islamophobic-policies (15.03.2024).

Holesch, Adam ve Piotr Zagórski (2022), "Does Fratelli d'Italia's Rise to Government Signal a New Era for the Far right in Europe?", https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/10/26/does-fratelli-ditalias-rise-to-government-signal-a-new-era-for-the-far-right-in-europe/ (15.03.2024).

Hesova, Zora (2023), "Culture Wars in Central Europe: A Different Playbook with Evolving Actors", Illiberalism Studies Program, *Culture Wars Papers*, 38: 1-4, https://www.illiberalism.org/culture-wars-in-central-europe-a-different-playbook-with-evolving-actors/ (15.03.2024).

Hunter, James Davison (1991), *Culture Wars: The Struggle to Define America* (New York: Basic Books).

Hunter, James Davison (2021), "How 'the Culture War' Could Break Democracy", https://www.politico.com/news/magazine/2021/05/20/culture-war-politics-2021-democracy-analysis-489900 (15.03.2024).

Ivarsflaten, Elisabeth (2008), "What Unites Right-Wing Populists in Western Europe?: Re-examining Grievance Mobilization Models in Seven Successful Cases", *Comparative Political Studies*, 41 (1): 3-23.

Jossa, Stefano (2023), "Dante Was the Founder of Italy's Right Wing, Claims Culture Minister – An Expert Explains Why He's Wrong", https://theconversation.com/dante-was-the-founder-of- italys-right-wing-claims-culture-minister-an-expert-explains-why-hes-wrong-198461 (16.03.2024).

Kaya, Ayhan ve Ayşe Tecmen (2019), "Europe versus Islam? Right-Wing Populist Discourse and the Construction of a Civilizational Dimension", *The Review of Faith & International Affairs*, 17 (1): 49-64.

Kaval, Allan (2023), "Giorgia Meloni's Right-Wing Government Takes on Italy's Culture Sector", https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/06/20/giorgia-meloni-s-right-wing-government-takes-on-italy-s-culture-sector_6034490_4.html (16.03.2024).

Kriesi, Hanspeter, Edgar Grande, Romain Lachat, Martin Dolezal, Simon Bornschier ve Timotheos Frey (2006), "Globalization and the Transformation of the National Political Space: Six European Countries Compared", *European Journal of Political Research*, 45 (6): 921-956.

La Repubblica (2022), "Ecco il Discorso Integrale di Giorgia Meloni alla Camera per la Fiducia al Governo",https://www.repubblica.it/politica/2022/10/25/news/discorso_integrale_meloni_camera_fid ucia-371646980/ (16.03.2024).

La Stampa (2023), "Meloni? Oggi Onoriamo la Resistenza", https://www.lastampa.it/politica/2023/04/25/video/25_aprile_schlein_meloni_oggi_onoriamo_la_resistenza-12773151/ (16.03.2024).

Meloni, Giorgia (2017), "Famiglia e Natalità", https://www.facebook.com/giorgiameloni.paginaufficiale/photos/a.10151958645677645/10155876872627645/?paipv=0&eav=AfZvtQqQnBrOqBSM4s7V6ZLSrTgkXQgfgpD-aPZMo4wj9JqY3s2EIgfgYsXKsOIsLgE&_rdr (22.03.2024).

Meloni, Giorgia (2019), "Il Discorso Integrale di Giorgia Meloni in Piazza San Giovanni a Roma", https://www.fratelli-italia.it/2019/10/19/il-discorso-integrale-di-giorgia-meloni-in-piazza-san-giovanni-a-roma/ (22.03.2024).

Meloni, Giorgia (2022), "Giorgia Meloni Incita i Militanti di Vox in Spagna: "No alla Lobby Lgbt, sì alla Famiglia Tradizionale", https://video.repubblica.it/politica/no-alla-lobby-lgbt-si-alla-famiglia-tradizionale-cosi-giorgia-meloni-in-spagna-conquista-i-militanti-di-vox/418303/419237 (15.03.2024).

Meloni, Giorgia (2023), "Il 25 Aprile Sia la Festa della Libertà: I Valori Democratici Ora Difendiamoli in Ucraina. Fascismo, Noi Incompatibili con Qualsiasi Nostalgia", https://www.corriere.it/politica/23_aprile_25/giorgia-meloni-25-aprile-96d0cd14-e2d5-11ed-ab75-b8a1ffdbb100.shtml (15.03.2024).

Mudde, Cas (2004), "The Populist Zeitgeist", *Government and Opposition*, 34 (4): 541-563.

Mudde, Cas (2007), *Populist Radical Right Parties in Europe* (Cambridge: Cambridge University Press).

Newell, James L. **(**2022**)**, "What Giorgia Meloni's Maiden Speech to Parliament Told Us About Italy's Future", https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/10/28/what-giorgia-melonis-maiden- speech-to-parliament-told-us-about-italys-future/ (16.03.2024).

Newth, George (2022), "Giorgia Meloni and the Return of Fascism: How Italy Got There?", *The Week*, https://theweek.com/news/world-news/europe/958021/giorgia-meloni-return-fascism-how- italy-got-here (30.07.2024).

Norris, Pippa ve Ronald Inglehart (2019), *Cultural Backlash - Trump, Brexit, and Authoritarian Populism* (Cambridge: Cambridge University Press).

Noury, Abdul ve Gerard Roland (2020), "Identity Politics and Populism in Europe", *Annual Review of Political Science*, 23: 421-39.

Oesch, Daniel (2008), "Explaining Workers' Support for Right-Wing Populist Parties in Western Europe: Evidence from Austria, Belgium, France, Norway, and Switzerland", *International Political Science Review*, 29 (3): 349-373.

Oswald, Michael (Der.) (2022), *The Palgrave Handbook of Populism* (London: Palgrave Macmillan).

Öner, Selcen (2022), "'Europe' of Populist Radical Right and the Case of Lega of Salvini: Pioneer of a 'Parochial Europe'?", *European Politics and Society*, 23 (1): 62-77.

Öner, Selcen (2023), "Mainstreaming and Normalization of the Far-Right: Wind of Change Before the 2024 European Elections", https://www.resetdoc.org/story/mainstreaming-far-right-2024- european-elections/ (22.03.2024).

Politico (2024), "Germany – National Parliament Voting Intention", https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/germany/ (22.03.2024).

Puleo, Leonardo ve Gianluca Piccolino (2022), "Back to the Post-Fascist Past or Landing in the Populist Radical Right? The Brothers of Italy between Continuity and Change", *South European Society and Politics*, 27 (3): 359-383.

Puleo, Leonardo ve Gianluca Piccolino (2003), "Brothers of Italy is not a Post or Neo-fascist Party, But It Might Pose an Illiberal Challenge", *The Loop* – The ECPR's Political Science Blog, https://theloop.ecpr.eu/brothers-of-italy-is-not-a-post-or-neo-fascist-party-but-it-might-pose-an-illiberal-challenge/ (31.07.2024).

Rensmann, Lars (2017), "The Noisy Counter-Revolution: Understanding the Cultural Conditions and Dynamics of Populist Politics in Europe in the Digital Age", *Politics and Governance*, 5 (4): 123-135.

Roberts, Kenneth M. (2017), "Populism and Populist Parties", Rovira Kaltwasser, Cristobal, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo ve Pierre Ostiguy (Der.), *The Oxford Handbook of Populism* (Oxford: Oxford University Press): 287-304.

Roberts, Hannah (2023), "The Purge: Meloni Clears Critics out of Italian Culture", https://www.politico.eu/article/italy-culture-wars-style-giorgia-meloni/ (16.03.2024).

Rovira Kaltwasser, Cristobal, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo ve Pierre Ostiguy (Der.) (2017), *The Oxford Handbook of Populism* (Oxford: Oxford University Press).

Saylan, İbrahim (2021), "Padanya'dan İtalya'ya: Lega ve Popülizmin Değişken Hedefleri", Aknur, Müge ve İbrahim Saylan (Der.), *Batı Avrupa'da Popülist Radikal Sağ Partiler* (Ankara: Nobel Yayınları): 385-430.

Şener, Pelin (2022), "İtalya'nın Erkek Kardeşleri'nin Kadın Başbakanı: 'Tanrı, Aile, Anavatan' diyen Meloni", https://www.evrensel.net/haber/471299/italyanin-erkek-kardeslerinin-kadin-basbakani-tanri-aile-anavatan-diyen-meloni (22.03.2024).

Taroor, Ishaan (2022), "The Mainstreaming of the West's Far Right is Complete", https://www.washingtonpost.com/world/2022/09/27/mainstreaming-wests-far-right-is-complete/ (16.03.2024).

Tg24 (2023a), "Aveva 364 Giorni per Andare a Praga", https://tg24.sky.it/politica/2023/04/24/25-aprile-anpi-la-russa (17.03.2024).

Tg24 (2023b), "Rdc, Stop dal 2024. Quanto Costeranno Assegno d'inclusione e Supporto Formazione e Lavoro?", https://tg24.sky.it/economia/2023/12/19/reddito-cittadinanza-assegno-inclusione-supporto-formazione-lavoro (17.03.2024).

Valbruzzi, Marco ve Sofia Ventura (2023), "Fratelli d'Italia and Lega What is the Recipe for Success of Italian Populism?", https://library.fes.de/pdf-files/bueros/rom/20026.pdf (17.03.2024).

Vampa, Davide (2023). *Brothers of Italy – A New Populist Wave In An Unstable Party System* (Switzerland: Palgrave Macmillan).

Vercesi, Michelangelo (2023), "Society and Territory: Making Sense of Italian Populism from a Historical Perspective", *Journal of Contemporary European Studies*, 31 (1): 111-131.

Zulianello, Mattia (2022), "Italian General Election 2022: The Populist Radical Right Goes Mainstream", *Political Insight*, 13 (4): 20-23.